

HET GERECHTSHOF TE OOSTENDE (2)

Alain Delahaye

Opmerkelijk is dat de bouw van het Gerechtsgebouw toevertrouwd werd aan de stad Oostende en door haar technische diensten gecontroleerd werd, daar waar de betalingen via het ministerie van Justitie gebeurden.

Vermoedelijk moet de verklaring hiervoor gezocht worden in het feit dat de grond waarop dit gebouw werd opgericht, toebehoorde aan de stad Oostende.

Het gerechtshof was afgewerkt op de vooravond van de Tweede Wereldoorlog. Het gebouw was klaar om de gerechtelijke diensten te ontvangen.

Nochtans zou het gebouw toch nog eerst een gedeelde bestemming krijgen.

Op 28 mei 1940 brandde het stadhuis op het Wapenplein uit.

Aangezien het vredegerecht en de rechtbank van koophandel in een gebouwtje in de Witte Nonnenstraat gehuisvest waren en dit gebouw aan het stadhuis paalde, werd dit eveneens met dezelfde brand volledig verwoest. Het volledig archief van beide rechtscolleges ging in de vlammen op. Ingevolge die brand hadden het vredegerecht en de rechtbank van koophandel geen onderkomen meer zodat zij onmiddellijk (medio mei 1940) hun intrek namen in het nieuw gerechtsgebouw.

De stadsdiensten die zich in eenzelfde situatie bevonden volgden het voorbeeld van de Vredegerecht en de rechtbank van Koophandel en ook zij namen hun intrek in het nieuw gerechtsgebouw.

Aldus zou het nieuw gerechtshof van in het begin dienst doen én als stadhuis én als gerechtshof.

In de kelders van het gerechtsgebouw vindt men op heden nog een paneel terug dat de toenmalige 'wegwijzer' was, met volgende vermeldingen:

1e verdiep: Deurwachters, Burgemeester, Huwelijkszaal, Schepenen, Stadssecretaris, Openbaar onderwijs, Onderzoeksraad voor de zeevaart, Bevolking: kiezerslijst, inschrijvin-

gen, pensioenen, Burgerlijke stand, Financiën, Politie Centrale afdeling.

Gelijkvloers: Vredegerecht, Koophandelsrechtbank, Werkrechtensraad, Stadskas, Politie: reispassen, burgerdeugd; 8e bureau, Secretariaat, Cond; Wegen; Havendienst.

Het is pas na de voltooiing van het nieuw stadhuis (gebouwd in de periode 1956-1958) dat de stadsdiensten het gerechtsgebouw zouden verlaten.

In het kader van de Oostendse architectuurgeschiedenis blijft de bouw van het gerechtsgebouw in de schaduw van andere meer prestigieuze projecten zoals de bouw van het Thermae Palace (1930-1933), de Zeevaartschool (1931), de Kursaal (ingehuldigd in 1953), het Postgebouw (in gebruik genomen in 1954) en het Stadhuis (1956-1958).

E. BESCHRIJVING VAN DE LIGGING

Het huidig gerechtgebouw staat op de plaats waar begin van de 19e eeuw de fortificaties waren.

Het terrein behoorde toen toe aan het "Gouvernement der Nederlanden" Domein van de Staat.

Later werden deze gronden overgemaakt aan de Stad Oostende en op dit terrein kwamen de gasinstallaties. Deze installaties stonden in voor de gas-, stoom- en electriciteitsproductie. Het perceel paalde oost aan de Werfstraat (thans H. Serruyslaan), west aan de Stockholmstraat (thans E. Beernaertstraat) en zuid aan de Zuidstraat (thans de Vindictivelaan).

Naar verluidt zouden er zich in de achtertuin van het gerechtshof nog ondergrondse gasleidingen bevinden...

Op 15 oktober 1968 maakte de Stad Oostende de grond met het gerechtsgebouw over aan de Belgische Staat (Regie der Gebouwen).

Het perceel waarop het gebouw staat, is thans op het kadaster gekend onder de sectie

A van de 1e afdeling, nummer 1651/n/12 met een grootte van negentien are dertig centiare. Het paalt noord aan de E. Beernaertstraat, oost aan het Canadaplein, en zuid aan de Vindictivelaan.

Volgens de informatie van het kadaster werden de bouwwerken van het gebouw beëindigd in 1939.

Dit gerechtsgebouw als monumentaal bouwwerk is nauwelijks omringd door groen. Rondom het gebouw zijn er woonhuizen en vooraan zijn er parkeerplaatsen.

De afwezigheid van (groene) ruimten komt het gebouw niet ten goede. Het gerechtsgebouw zou beter tot zijn recht komen ware het ingeplant in een park of door groene partijen omzoomd geworden.

F. BESCHRIJVING VAN HET GEBOUW

1. Inleiding

Het gebouw is een U-vormige constructie.

De voornaamste gevel bij dergelijke constructie is vaak de gevel gelegen aan de horizontale zijde binnen de U en palend aan de binnenkoer. Denken we aan het Hotel Soubise in Parijs.

Bij het gerechtsgebouw is het anders. Daar is de voornaamste gevel, de gevel gelegen eveneens aan de horizontale zijde, maar buiten de U.

Het gebouw werd volgens de klassieke bouwtechnieken opgetrokken.

Bij de navolgende beschrijving van het gebouw worden achtereenvolgens de volgende aspecten behandeld: de stijl, het grondplan, de gevels, de afwerking.

2. De stijl

Volgens N. Hostyn is de bouwstijl als volgt te omschrijven: "hun gezamenlijk concept sloot niet (zozeer) aan bij de lineaire en blokkige bouwstijl van die tijd (gekend als "nieuwe zakelijkheid") noch was het een uitvloeisel van het art-deco" (N. Hostyn "Het gerechtshof" l.c. p 17).

Het gebouw behoort duidelijk tot de moderne architectuur. Het is sober met lange verticale ramen waardoor het "blokachtig" effect wordt verzacht. Deze lange rechthoekige ramen over meerdere verdiepingen herinneren aan art deco kenmerken.

Op dit vlak bestaat er enige gelijkenis met een aantal gebouwen van dezelfde periode zoals onder meer de Sint-Augustinuskerk te Vorst (van Leon Guiannotte), met de Eeuwefeestpaleizen te Brussel (van Neck 1935), met de Normaalschool te Antwerpen (Van Averbeke 1929-1930) of nog met het stationsgebouw te Brugge (Van Krieking 1936).

Het gerechtsgebouw te Oostende kan beschouwd worden als een typisch product van het interbellum. In de architectuur zoekt men een nieuwe stijl waarbij het functionalisme primeert. De langwerpige ramen met een imponerende omlijsting geven een duidelijke verticale lijnindeling. Deze verticale lijnen breken de brede horizontale lijn van de bouwlagen. In deze combinatie wordt het ene door het andere verzacht.

Maar deze mildering belet niet dat door die lange rechte lijnen - zowel verticale als horizontale lijnen - het gebouw een streng uitzicht blijft behouden.

Misschien was dit uiteindelijk de bedoeling van de ontwerpers. Het gerechtsgebouw moest ontzag wekken en indruk maken.

Bij het zicht van dit geometrisch spel van rechte lijnen en rechthoeken in dit gerechtsgebouw, kan men zich niet van de indruk ontdoen dat de ontwerpers beïnvloed werden door het rationalisme van De Stijl. In deze kunststroming waren vooral de primaire elementen zoals rechte lijnen, rechthoeken en kubussen toonaangevend (zie Catteeuw A. o.c. p 47).

3. Grondplan

Het gebouw is zoals reeds gezegd, een U-vormige constructie, met vooruitspringend middendeel (risaliet) en met uitspringende hoeken.

Oorspronkelijk had men nog twee bijkomende vleugels voorzien, namelijk een bibliotheekvleugel langs de kant van het stadhuis en een vleugel voor de Kamer van Koophandel aan de kant van de zee. Om budgettaire redenen werden deze uitbreidingen geschrapt.

4. Gevels

1/De voorgevel

De voorgevel is opgetrokken in Nieuwpoortse

baksteen.

De raamprofielen in ceramiek werden gemaakt door de firma Helman te Brussel.

Kijkt men naar de voorgevel dan onderscheidt men in de horizontale opbouw twee bouwlagen, afgezien van de kelderverdieping: nl het gelijkvloers en het verdiep.

In de verticale analyse komt de symmetrische opbouw duidelijk naar voor.

De hoeken zijn licht vooruitspringend met drie raamtraveeën, de inkom springt nog meer vooruit, ertussen is er de verbinding met vijf raamtraveeën.

Elk raamtravee bestaat uit twee ramen, die op hun beurt ingedeeld zijn in telkens zes rechthoekige vensterruiten. Dit laat een maximale lichtinval in het gebouw toe.

Elk raamtravee is omlijst met niet-versierde keramiek.

De elf-treden-ingangstrap, uitgestrekt over drie inkomdeuren, moet de waardigheid van het gebouw benadrukken.

Het lijkt wel of het de bedoeling was dat hij die het gerechtsgebouw binnenstapte, deze trappen moest opgaan, en in deze vermoeiende klim beseffen dat hij ootmoedig voor vrouw Justitia zou verschijnen...

Op de voorgevel links van het gebouw werd een gedenkplaat aangebracht met volgende inscriptie:

"Ontwerp

M. Vancoillie stadsing. arch.

S.R. Smis

F. Vanlaere, architecten

Annemer: Ph. Clicteur"

Op de voorgevel rechts van het gebouw werd eveneens een gedenkplaat aangebracht met volgende melding:

"Op 11 september 1938 werd deze steen gelegd door de heer August Balthazar, minister van openbare werken, in aanwezigheid van de heer Hendrik Baels, gouverneur van West-Vlaanderen, de heer Dr Edw. Moreaux, burgemeester, Heeren schepenen Em. Vroome, J. Peurquaet, F. Edebau, E. Van Glabbeke, Heer M. Surmont stadssecretaris."

De voorgevel is versierd met het keramisch bas-relief ontworpen door de beeldhouwer Jozef Cantré.

Sommige stellen dat in die periode van monumentale kunst er murale kunst hoorde bij dergelijke grote gebouwen en dit onder de vorm van halfverheven beeldhouwwerk. Dit had dan tot doel de geheelheid van het muurvlak te verlevendigen (zie Bekaert Geert O.C. p 32). De overheid was toen van mening dat in de bouwkunst ook murale esthetiek moest geïntegreerd worden. Hierbij werd vooral gedacht aan halfverheven beeldhouwwerk waardoor de grote muurvlakken van de functionele architectuur zouden verzacht worden (M. Dubois, l.c. p 34).

Dit bas-relief van het gerechtsgebouw is opmerkelijk omdat het sommige positieve voorstellingen in een negatieve vorm uitwerkt, waardoor - bij zonlicht - een onverwacht spel van licht en schaduw ontstaat.

(Wordt vervolgd)

Publiciteitstarieven

Gidsenblad

"Lange Nelle"

1/1 A4-blad = € 75

1/2 A4-blad = € 50

1/4 A4-blad = € 25